

# Obsah

1.	Úvod . . . . .	11
1.1	Polygrafický průmysl v ČSR . . . . .	11
1.2	Technologie polygrafické výroby . . . . .	13
1.2.1	Základní tiskové techniky . . . . .	13
1.2.2	Zhotovování tiskové formy . . . . .	14
1.2.3	Tisk . . . . .	16
1.2.4	Dokončovací zpracování . . . . .	17
1.3	Základní pojmy — odborné názvosloví . . . . .	18
1.4	Zásady OBP a PO . . . . .	19
1.5	Člověk a práce . . . . .	20
2.	Typografická měrná soustava . . . . .	22
2.1	Vznik a vývoj evropského knihtisku . . . . .	22
2.1.1	Počátky tisku . . . . .	22
2.1.2	Deskotisk . . . . .	22
2.1.3	Knihtisk . . . . .	23
2.1.4	Šíření tisku . . . . .	24
2.1.5	První tisk v Čechách . . . . .	25
2.1.6	První stálé tiskárny v českých zemích . . . . .	26
2.2	Základy typografické měrné soustavy . . . . .	26
2.2.1	Vznik a vývoj . . . . .	26
2.2.2	Didotova typografická měrná soustava . . . . .	27
2.2.3	Metrická měrná soustava . . . . .	27
2.3	Bodové velikosti písem a jejich pojmenování . . . . .	28
2.4	Způsoby přepočítávání . . . . .	29
2.4.1	Základní vzorce . . . . .	29
2.4.2	Rozdíl Didotova a monotypového měrného systému . . . . .	29
2.4.3	Zjišťování spotřeby kovu (hmotnosti hladké sazby) . . . . .	30
2.5	Práce s typografickým měřítkem . . . . .	30
3.	Písmo . . . . .	31
3.1	Řeč a písmo . . . . .	31
3.2	Vývoj písma . . . . .	32
3.2.1	Písmo Číny, Babylónu a Egypta . . . . .	32

3.3.3	Fénické písmo . . . . .	33
3.3.4	Řecké písmo . . . . .	33
3.3.5	Východní větev . . . . .	34
3.4	Západní větev . . . . .	34
3.4.1	Národní písma . . . . .	36
3.4.2	Lomená písma . . . . .	36
3.4.3	Vývojové etapy latinky . . . . .	37
3.2.2	Slavní písaři minulosti . . . . .	37
3.2.3	Česká písmařská tvorba . . . . .	39
3.2.4	Historický vývoj písma . . . . .	41
3.2.5	Hlavní písmové pojmy . . . . .	41
3.2.6	Rozlišování tiskových písem . . . . .	41
3.2.7	Čitelnost písma . . . . .	42
3.2.8	Konstrukce písma . . . . .	42
3.2.9	Názvy některých konstrukčních částí písmene . . . . .	43
3.2.10	Význam písmových pojmů . . . . .	43
3.2.11	Klasifikace tiskových písem . . . . .	44
3.3	Mezinárodní klasifikace ATYPI . . . . .	45
3.3.1	Klasifikace typografických písem ON 88 1101 . . . . .	46
3.3.2	Klasifikace typografických písem latinkových . . . . .	46
4.	Štočky . . . . .	50
4.1	Způsoby výroby štočků . . . . .	50
4.2	Dělení štočků podle charakteru předlohy . . . . .	50
4.3	Autotypická síť . . . . .	51
4.4	Barevné štočky . . . . .	51
4.4.1	Výtažkování . . . . .	52
4.5	Základy rytí . . . . .	52
5.	Zařízení sazárny, materiál . . . . .	53
5.1	Prostředí sazárny . . . . .	53
5.2	Zařízení sazárny . . . . .	53
5.3	Pracovní nářadí a pomůcky . . . . .	55
5.4	Pomocné stroje a nástroje v sazárně . . . . .	56
5.5	Sazební materiál . . . . .	57
5.5.1	Obrazový materiál . . . . .	58
5.5.2	Výplňkový materiál . . . . .	60
6.	Hladká sazba . . . . .	62
6.1	Základní pravidla . . . . .	62
6.1.1	Dělení slov . . . . .	65
6.1.2	Vyplňování řádek . . . . .	65
6.1.3	Prokládání řádek . . . . .	67
6.1.4	Úprava sazby do odstavců . . . . .	67
6.1.5	Pořadové řádkování . . . . .	68
6.2	Postup při sázení . . . . .	68
6.3	Rozmitání sazby . . . . .	69
7.	Smíšená sazba . . . . .	71
7.1	Vyznačování . . . . .	71

7.2	Vyznačovací způsoby . . . . .	71
7.3	Sazba prostrkovaná . . . . .	72
8.	Sazba básní . . . . .	73
8.1	Úprava básní . . . . .	73
8.1.1	Básně složité a nepravidelné . . . . .	74
8.1.2	Iniciály . . . . .	74
8.1.3	Titulky básní . . . . .	75
9.	Pořadová sazba . . . . .	76
10.	Sazba tabulek . . . . .	78
10.1	Popis tabulky . . . . .	78
10.2	Rozpočet tabulky . . . . .	79
10.3	Vedení a křížení linek . . . . .	80
10.4	Rozdělení tabulek . . . . .	80
10.4.1	Dělení tabulek podle úpravy . . . . .	80
10.4.2	Dělení tabulek podle účelu použití . . . . .	82
10.4.3	Dělení tabulek z hlediska technického zpracování . . . . .	84
10.5	Organizace práce při sazbě tabulek . . . . .	85
10.6	Sazba schémat a diagramů . . . . .	87
11.	Sazba titulků . . . . .	88
11.1	Volba písma . . . . .	88
11.2	Základní způsoby řádkování . . . . .	90
11.3	Umístění titulku . . . . .	90
11.4	Vyrovňávání verzálek . . . . .	91
12.	Akcidenční sazba . . . . .	92
12.1	Postup při zhotovování akcidenčních tiskovin . . . . .	92
12.1.1	Pomůcky pro zhotovování náčrtků a návrhů . . . . .	93
12.1.2	Konstrukce tiskoviny . . . . .	93
12.1.3	Optický střed . . . . .	93
12.2	Osová konstrukce . . . . .	94
12.3	Konstrukce mimo osu . . . . .	94
12.4	Plošná konstrukce . . . . .	95
12.5	Možnosti kombinací . . . . .	95
12.6	Písmo v akcidenčních tiskovinách . . . . .	96
12.7	Náčrtek . . . . .	96
12.8	Návrh . . . . .	96
12.9	Osobní tiskoviny . . . . .	97
12.9.1	Navštívenka (vizitka) . . . . .	97
12.9.2	Dopisní papír, obálka a dopisní karta . . . . .	98
12.9.3	Novorozenka . . . . .	98
12.9.4	Promoční oznámení a poděkování . . . . .	98
12.9.5	Svatební oznámení a poděkování . . . . .	99
12.9.6	Smuteční oznámení a poděkování . . . . .	99
12.9.7	Ex libris . . . . .	100
12.9.8	Novoročenka . . . . .	100
12.10	Společenské tiskoviny . . . . .	101

12.10.1	Pozvánka . . . . .	101
12.10.2	Program . . . . .	102
12.10.3	Jídelní a nápojový lístek . . . . .	103
12.10.4	Vinný lístek . . . . .	103
12.10.5	Menu . . . . .	103
12.10.6	Diplom . . . . .	104
12.10.7	Slavnostní list . . . . .	105
12.10.8	Vysvědčení . . . . .	105
12.10.9	Osvědčení . . . . .	105
12.11	Hospodářskoadministrativní tiskoviny . . . . .	105
12.11.1	Podnikový dopisní papír . . . . .	107
12.11.2	Obálka . . . . .	107
12.11.3	Samolepka . . . . .	108
12.11.4	Dopisnice (korespondenční lístek) . . . . .	108
12.11.5	Objednávka . . . . .	109
12.11.6	Faktura . . . . .	109
12.11.7	Dodací a přijímací list . . . . .	109
12.12	Náborové a propagační tiskoviny . . . . .	109
12.12.1	Doporučenka . . . . .	110
12.12.2	Leták . . . . .	110
12.12.3	Transparent . . . . .	110
12.12.4	Plakát . . . . .	111
12.12.5	Inzerát . . . . .	111
12.12.6	Prospekt . . . . .	111
12.12.7	Katalog . . . . .	112
12.12.8	Viněta (etiketa) . . . . .	112
12.13	Kalendáře . . . . .	112
12.14	Ceniny . . . . .	113
12.15	Rozvádění sazby do barev . . . . .	113
13.	Technologická příprava . . . . .	114
13.1	Zásady úpravy rukopisů . . . . .	114
13.1.1	Všeobecné požadavky na rukopisy pro knihy . . . . .	115
13.1.2	Všeobecné požadavky na rukopisy pro časopisy a noviny . . . . .	116
13.1.3	Úprava rukopisů před sazbou . . . . .	116
13.1.4	Příprava kreseb a fotografií pro reprodukci . . . . .	116
14.	Korektury . . . . .	118
14.1	Druhy korektur . . . . .	118
14.2	Čtení korektur . . . . .	119
14.3	Pravidla korigování . . . . .	119
14.4	Korektorské značky . . . . .	119
14.4.1	Příklady na provádění korektur . . . . .	122
15.	Korigování a adjustace sazby . . . . .	124
15.1	Korigování . . . . .	124
15.1.1	Technika korigování . . . . .	124
15.2	Adjustace . . . . .	124

16.	Lámání publikací . . . . .	126
16.1	Rozdělení knižní produkce . . . . .	126
16.2	Technické práce na knize . . . . .	127
16.2.1	Rukopis a obrazové přílohy pro reprodukci . . . . .	127
16.2.2	Papír . . . . .	128
16.2.3	Formáty knih . . . . .	128
16.2.4	Volba písma . . . . .	129
16.2.5	Délka řádek . . . . .	130
16.2.6	Sazební obrazec . . . . .	130
16.2.7	Výška strany, řádkový a stránkový rejstřík . . . . .	130
16.2.8	Výpočet rozsahu knihy . . . . .	131
16.2.9	Vzorová strana . . . . .	132
16.2.10	Zrcadlo sazby . . . . .	132
16.3	Přehled částí knihy . . . . .	133
16.3.1	Úvodní část knihy . . . . .	133
16.3.2	Hlavní část knihy . . . . .	136
16.3.3	Závěrečná část knihy . . . . .	138
16.3.4	Další náležitosti knihy . . . . .	140
16.4	Lámání řádkové a písmenové sazby . . . . .	142
16.4.1	Lámání řádkové sazby . . . . .	142
16.4.2	Lámání písmenové sazby . . . . .	143
16.4.3	Pokyny pro lámání knihy (ČSN 882503) . . . . .	144
16.5	Vyřazování stran . . . . .	144
16.5.1	Hlavní způsoby vyřazování . . . . .	145
17.	Lámání novin a časopisů . . . . .	147
17.1	Noviny . . . . .	147
17.1.1	Technické požadavky . . . . .	147
17.1.2	Uspořádání novin . . . . .	147
17.1.3	Úprava novin . . . . .	149
17.1.4	Organizace práce při lámání novin . . . . .	151
17.1.5	Vybavení novinové sazárny . . . . .	152
17.2	Časopisy . . . . .	154
17.2.1	Technické požadavky . . . . .	154
17.2.2	Rozdělení časopisů . . . . .	154
17.2.3	Úprava časopisů . . . . .	155
17.2.4	Organizace práce při lámání časopisů . . . . .	156
18.	Cizojazyčná sazba . . . . .	158
18.1	Cizojazyčná sazba v našich tiskárnách . . . . .	158
18.2	Rozdělení evropských jazyků . . . . .	159
18.3	Akcenty a zvláštní znaky v cizích jazycích . . . . .	159
18.4	Základní pravidla sazby důležitých evropských jazyků . . . . .	160
18.4.1	Ruština . . . . .	160
18.4.2	Němčina . . . . .	161
18.4.3	Angličtina . . . . .	161
18.4.4	Francouzština . . . . .	162
18.4.5	Španělština . . . . .	162
18.4.6	Řečtina . . . . .	163

19.	Matematická a chemická sazba . . . . .	164
19.1	Úprava rukopisu . . . . .	164
19.2	Volba písma . . . . .	164
19.2.1	Písmo pro matematickou sazbu . . . . .	164
19.2.2	Písmo pro chemickou sazbu . . . . .	165
19.3	Stroje pro matematickou a chemickou sazbu . . . . .	165
19.3.1	Řádkové stroje . . . . .	165
19.3.2	Písmenové stroje . . . . .	165
19.3.3	Fotosázecí stroje . . . . .	166
19.4	Sazba matematických vzorců . . . . .	166
19.4.1	Zápis vzorců . . . . .	166
19.4.2	Mezery . . . . .	166
19.4.3	Závorky . . . . .	167
19.4.4	Zlomky . . . . .	167
19.4.5	Indexy a exponenty . . . . .	167
19.4.6	Odmocniny . . . . .	168
19.4.7	Integrál, součet, součin . . . . .	169
19.4.8	Dělení a úprava matematických vzorců . . . . .	169
19.5	Sazba chemických vzorců . . . . .	170
19.5.1	Některá pravidla sazby chemických vzorců . . . . .	170
19.5.2	Chemické rovnice . . . . .	170
19.5.3	Strukturní vzorce . . . . .	171
19.6	Zařízení pracoviště . . . . .	172
19.7	Rozmírání matematické a chemické sazby . . . . .	172
20.	Formáty papíru . . . . .	173
20.1	Všeobecná ustanovení . . . . .	173
21.	Výroba typografického materiálu v písmolijně . . . . .	176
21.1	Z historie výroby písma . . . . .	176
21.2	Výroba ručního písma a netisknouceho materiálu . . . . .	176
21.2.1	Postup výroby ručního písma . . . . .	176
21.2.2	Kompletní písmolijecí stroj . . . . .	177
21.3	Práce s písmovinou . . . . .	178
21.3.1.	Základní kovy písmoviny . . . . .	178
21.3.2	Druhy písmovin . . . . .	178
21.3.3	Ochrana zdraví a bezpečnost při práci s písmovinou . . . . .	179
21.3.4	Písmové minimum . . . . .	179
21.3.5	Výroba plakátového písma a linek . . . . .	179
22.	Vliv fotosazby na praxi sazeče . . . . .	180
22.1	Zařízení fotosazáren . . . . .	180
22.2	Sazba titulků . . . . .	181
22.3	Sazba tabulek a akcencí . . . . .	182
22.4	Sazba publikací, časopisů a novin . . . . .	183
22.5	Zpracování fotosazby . . . . .	183
22.6	Využití suchých obtisků . . . . .	184
	Použitá literatura . . . . .	185